

АННА УМАНСЬКА

ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ ЄВРЕЙСЬКОЇ
КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
«КУЛЬТУР-ЛІГА» У КИЇВСЬКИХ АРХІВНИХ
ЗІБРАННЯХ: ВИЯВЛЕННЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА
ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ

**КУЛЬТУР-ЛІГА — ЦЕ ЄВРЕЙСЬКА СВІТСЬКА КУЛЬТУРНО
ПРОСВІТНИЦЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ, ЩО ДІЯЛА В КИЄВІ У 1918-1930
РР. ГОЛОВНОЮ МЕТОЮ КУЛЬТУР-ЛІГИ БУЛО РОЗПОВСЮДЖЕННЯ
СВІТСЬКОЇ ОСВІТИ СЕРЕД УСІХ ВЕРСТВ ЄВРЕЙСЬКОГО
НАСЕЛЕННЯ ТА СТВОРЕННЯ НОВІТНЬОЇ СЕКУЛЯРНОЇ КУЛЬТУРИ
МОВОЮ ІДИШ.**

В Комитет по Народному образованию.

Вх. № 543
12-IX-1919
К. м
16-IX-1919

Эксперта по еврейским народ-
ским школам, С. И. Левина

Комитет по Народному образованию в своем за-
явлении от 5-го сентября 1919 г. передал ходатайство
Центрального Комитета "Культур-Лига" о зареги-
стрировании 5 еврейских вечерних школ для взрос-
лых и подростков на мое заключение.

По этому вопросу много говорится следующее.
"Культур-Лига", содержащая на свой счет указан-
ную школу, является культурно-просветительским
учреждением, занимающим очень видное место
в еврейской жизни. Она ставит себе широкую
задачу в деле строительства и развития но-
вой, светской еврейской культуры, в противовес
лояльности старой религиозной культуре. За два
летнее свое существование она успела развить
обширную и разнообразную деятельность во всех
областях еврейской культуры. Она содержит
на свой счет целый ряд различных школ от пре-
подавания на родном языке учащихся, она от-
крыла еврейскую гимназию, курсы для подготовки
еврейских учителей, еврейский народный универси-
тет, много просветительских учреждений для
детей дошкольного возраста, для взрослых,
она издает книги на еврейском языке и периоди-
ческий педагогический журнал для учителей и обще-
ства. Она содействует развитию новой еврейской
литературы на родном языке, иезуазва, еврей-
ская речь. Она успела за короткое свое су-

тур-Лиги" о зарегистрировании следующих
на ее счет Еврейских школ для взрослых
вечерней школы для взрослых по М. Благовес-
тенской № 73, ее заведующий Б. Д. Спивакон
во мави, школы для взрослых на Ярославской
№ 40, ее заведующий Я. Б. Розинский и 3) вечер-
ней школы для взрослых по Кузнецкой № 44,
ее заведующий Маршак во мави, и 4) вечер-
еврейских школ для подростков: одна
- на Демиевца, которой заведует С. А. По-
перный, и другой - на Подоле

С. И. Левин

Киев, 12-го сентября
1919 г.

Звіт експерта з єврейських міських шкіл щодо навчальних закладів Культур-Ліги. ДАК. – Ф. 163. – Оп. 21. – Спр. 1425. – Справа про реєстрацію єврейських шкіл Культур-Ліги. – 12 арк.

**НАВЧАЛЬНІ ПЛАНИ ЄВРЕЙСЬКОГО НАРОДНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ.**

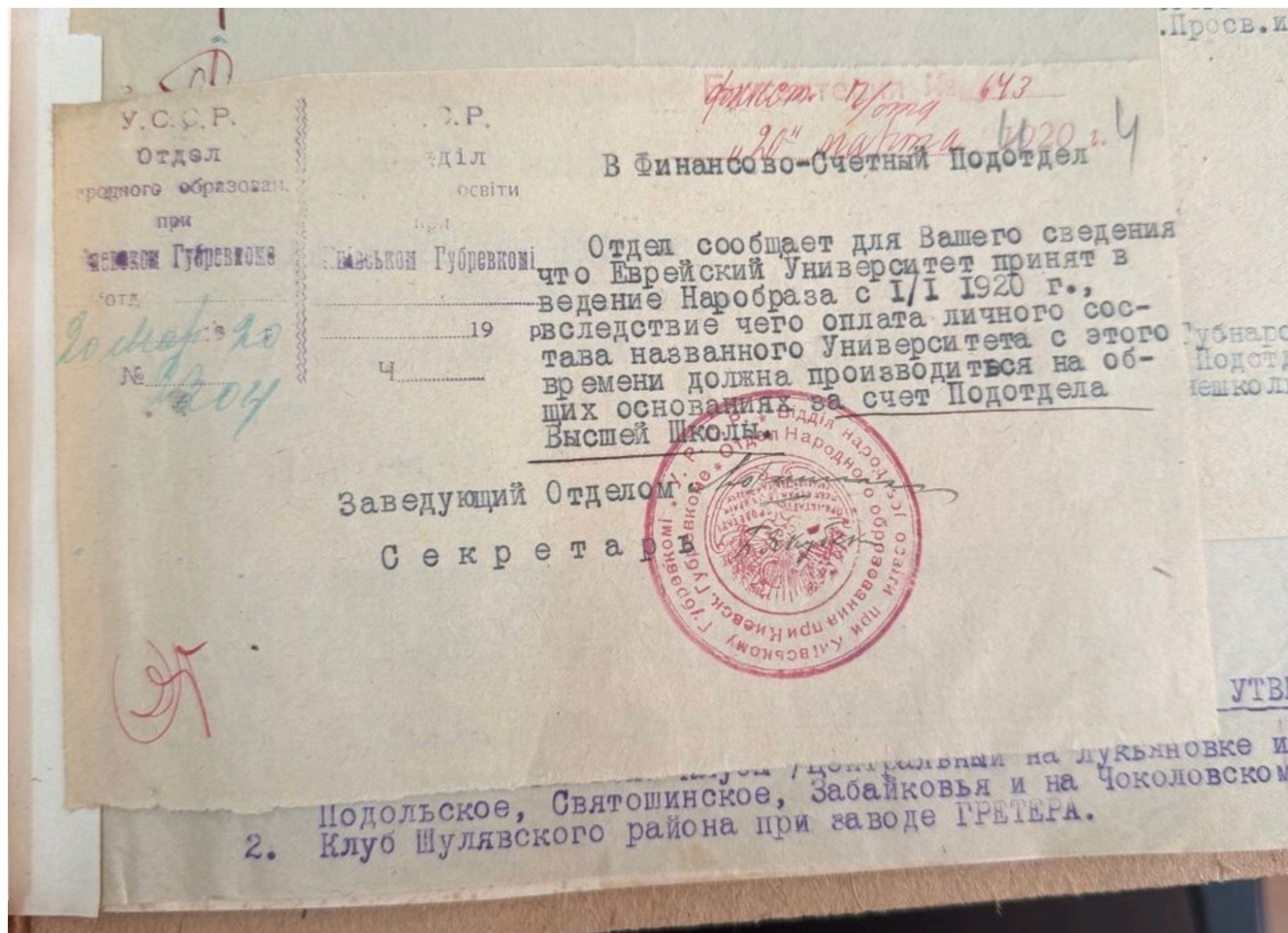
ДАК. – Ф. 163. ОП. 52. –

СПР. 868.

Назва курсу	I рік навчання	II рік навчання
Математика	2 год.	2 год.
Механіка	—	1 год.
Фізика	2 год.	2 год.
Хімія	2 год.	1 год.
Геологія, фізична географія та метеорологія	1 год.	2 год.
Астрономія	1 год.	
Ботаніка	2 год.	
Зоологія	2 год.	
Біологія	—	
Анатомія та фізіологія людини	2 год.	
Гігієна	1 год.	
Всього	15 год./тиждень	

Назва курсу	I рік навчання	II рік навчання
Політична економія (теорія та історія)	2 год.	1 год.
Історія господарства	1 год.	1 год.
Економічна політика	—	
Фінансове право	1 год.	
Державне та адміністративне право	2 год.	
Цивільне право	1 год.	
Соціологія	1 год.	
Всесвітня історія	2 год.	
Історія Росії та України	1 год.	
Історія всесвітньої літератури	1 год.	
Вступ до філософії	1 год.	
Історія філософії	—	
Психологія	1 год.	
Логіка та методологія	—	
Всього	15 год./тиждень	

Назва курсу	I рік навчання	II рік навчання
Єврейська література	2 год.	2 год.
Єврейська філологія	1 год.	1 год.
Давньоєврейська мова	2 год.	1 год.
Давньоєврейська література	1 год.	2 год.
Біблія та біблійна критика	1 год.	1 год.
Єврейська історія	2 год.	2 год.
Історія євреїв Східної Європи	2 год.	2 год.
Історія єврейського національного самоуправління	1 год.	1 год.
Історія єврейської культури	2 год.	2 год.
Всього	14 год./тиждень	14 год./тиждень

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДПОРЯДКУВАННЯ ЄВРЕЙСЬКОГО НАРОДНОГО УНІВЕРСИТЕТУ НАРКОМПРОСУ. ДАКО, Ф. Р-142, ОП.2, СПР.23.

12
~~10~~ 6 7

№ по порядку	Назва бібліотеки	Кількість підписників по віковим групам							Кількість підписників по статі			Кількість підписників по професії		Кількість виданих книг		Примітки		
		Молоді	Діти	Молоді	Дорослі	Старі	Жінки	Чоловіки	Учителі	Інші	Немає	Всього						
1	Тор. мист. б-ка. Бібл.-читальня на Подолі	2257	2357	464	1174	1671	1765	4619										
2	Тор. Бібл.-читальня ім. Пушкіна	937	559	1426	377	587	530	1496										
3	Тор. Бібл.-читальня ім. Жуковського	599	492	1031	228	423	340	1031	33	1134	55	279						
4	Тор. Бібл.-читальня ім. Тараса Шевченка	214	260	424	135	176	113	424										
5	Тор. Бібл.-читальня ім. Шевченка			321	144	111	66	321			9	52						
6	Велика Бібл.-читальня ім. М. Коцюбинського			1434														
7	Бібл. Тор. Пол. Кооп. Асоц. ім. А. М. Кооп. Асоц.			300														
8	Бібл. Кооп. Асоц. ім. М. Кооп. Асоц.	20	30	50									200	100				
9	Бібл. Кооп. Асоц. ім. М. Кооп. Асоц.												50	50				
10	Велика Бібл.-читальня ім. Шевченка	902	402	1204	554	478	132	1204										
11	Бібл. Кооп. Асоц. ім. М. Кооп. Асоц.			130														
12	Бібл. Кооп. Асоц. ім. М. Кооп. Асоц.			112														
13	Велика Бібл.-читальня ім. Шевченка	469	624	1143	400	599	134	1143										
14	Бібл.-читальня ім. Шевченка			20				20										
15	Бібл.-читальня ім. Шевченка			100				100										
16	Бібл.-читальня ім. Шевченка			100				100										
17	Бібл.-читальня ім. Шевченка			400				400										
18	Бібл.-читальня ім. Шевченка																	
19	Бібл.-читальня ім. Шевченка	552	313	845	130	465	210	845										
20	Велика Бібл.-читальня ім. Шевченка																	
21	Бібл.-читальня ім. Шевченка			117				117										
22	Бібл.-читальня ім. Шевченка			470				470										
23	Бібл.-читальня ім. Шевченка			500				500										
24	Бібл.-читальня ім. Шевченка																	
		5830	5097	14951	3298	4570	14231	293	1234	64	456		115.587	16.698				

СКЛАД ТА КІЛЬКІСТЬ КОРИСТУВАЧІВ БІБЛІОТЕК ТА СТАТИСТИКА ВИДАНИХ КНИГ ЗА 1919 РІК.
ДАКО. – Ф. Р-142. – ОП. 1. – СПР. 384. – 13 АРК.

ПРОЕКТ
СТАТУТУ ПРО КИЇВСЬКУ ЄВРЕЙСЬКУ ВЧИТЕЛЬСЬКУ СЕМІНАРІЮ.

I. ЗАГАЛЬНІ ДОЛОЖЕННЯ.

1. К.Є.В.С. має на меті підготувати вчителів та вчительок для початкових єврейських шкіл на території Української Народної Республіки.-
2. К.Є.У.С.наляється змішанов середнев шкілов і складається з 4-х класів і одного підготовчого.-
3. К.Є.У.С. до утворення центральних органів єврейської автономії належат до безпосереднього відома Генерального Секретарства по Єврейських Справах.-
4. При Семінарії є:
  - 1/бібліотека;
  - 2/ педагогичний музей і підручники по експериментальній /прикладній/ психології і шкільній гігієні;
  - 3/кабінети та лабораторії по предметам викладу в Семінарії;
  - 4/Учесно-допомогальні установи.

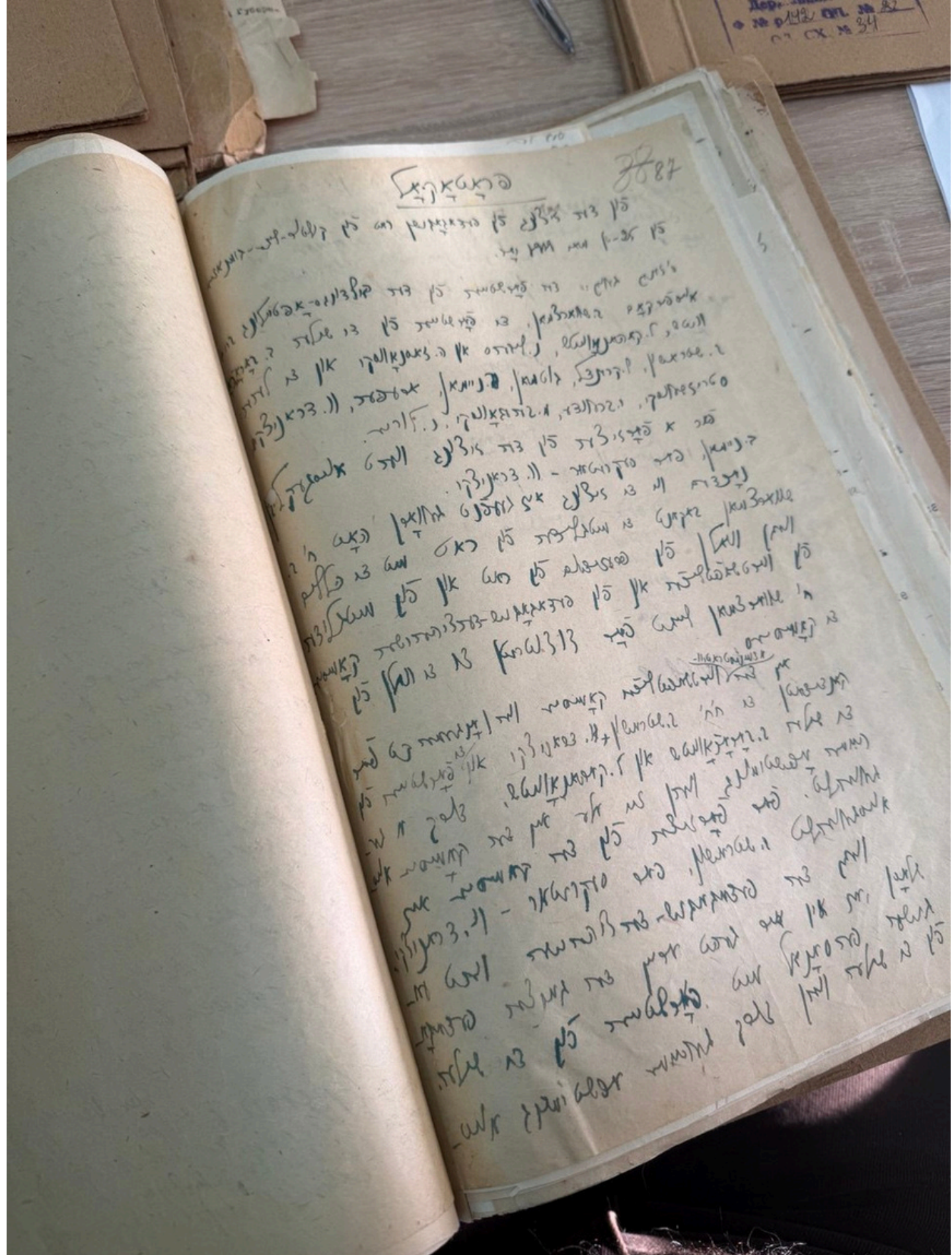
Крім цього,для практичних вправ слухачів Семінарії в справі викладу при Семінарії відкривається 2-класова початкова школа з 6-річним курсом.-

5. Засоби Семінарії складається з:
  - а/сум,які відпускаються на її утримання по штатові;
  - б/капіталів і майна,зертвованих Семінарії;
  - в/присутків від майна і відсотків від капіталів,належних до Семінарії;
6. При Семінарії можуть організуватися різного роду педагогичні курси для вчителів і осіб,які готуються до педагогичної діяльності.-

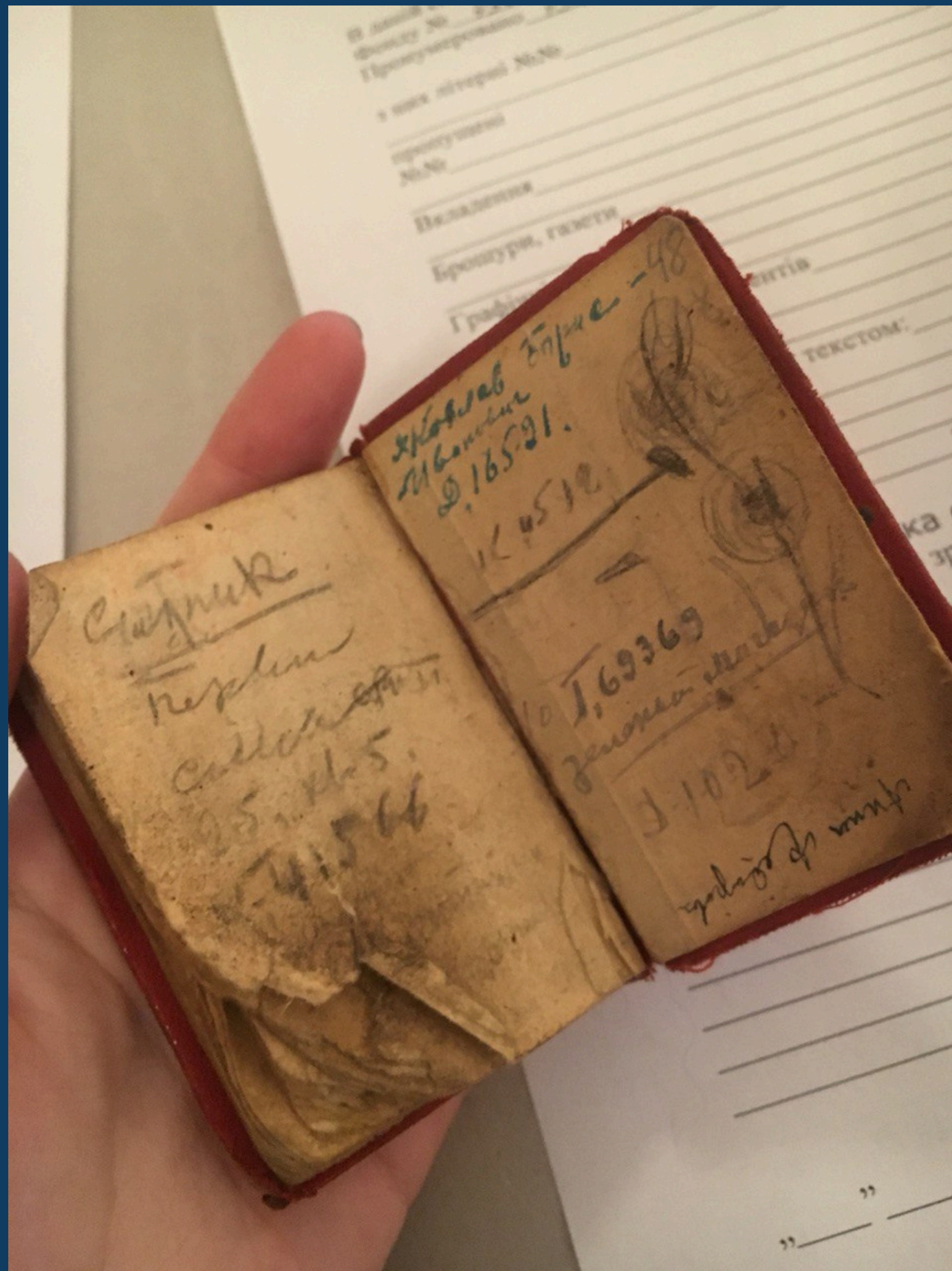
II. СЛУЖБОВІ ОСОБИ,ІХ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ.

7. Педагогична Рада Семінарії складається і директора,всіх вчителів Семінарії і підготовчого класу,лікаря і вчителів /вчительок/початкової при Семінарії школи,а також представників від учнів,по одному від кожного з 4-х класів Семінарії і представника від Секретарства по Єврейських Справах.
8. Предсідателем Педагогичної Ради є директор; а при відсутности його один з учителів по обранню Ради.
9. До відома і остаточного вирішення Педагогичної Ради належать такі справи: а/приняття учнів до Семінарії і до підготовчого класу і на-клячення вихованців /школярів/; б/присудження учням,скінчившим

ПРОЄКТ СТАТУТУ ПРО КИЇВСЬКУ ЄВРЕЙСЬКУ ВЧИТЕЛЬСЬКУ СЕМІНАРІЮ. ДАКО, Ф. Р-142, ОП.2, СПР.23.

ПРОТОКОЛ ЗАСІДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ РАДИ «КУЛЬТУР-ЛІГИ», 25 ТРАВНЯ 1919 РОКУ. ДАКО, Ф. Р-142, ОП.2, СПР.23.

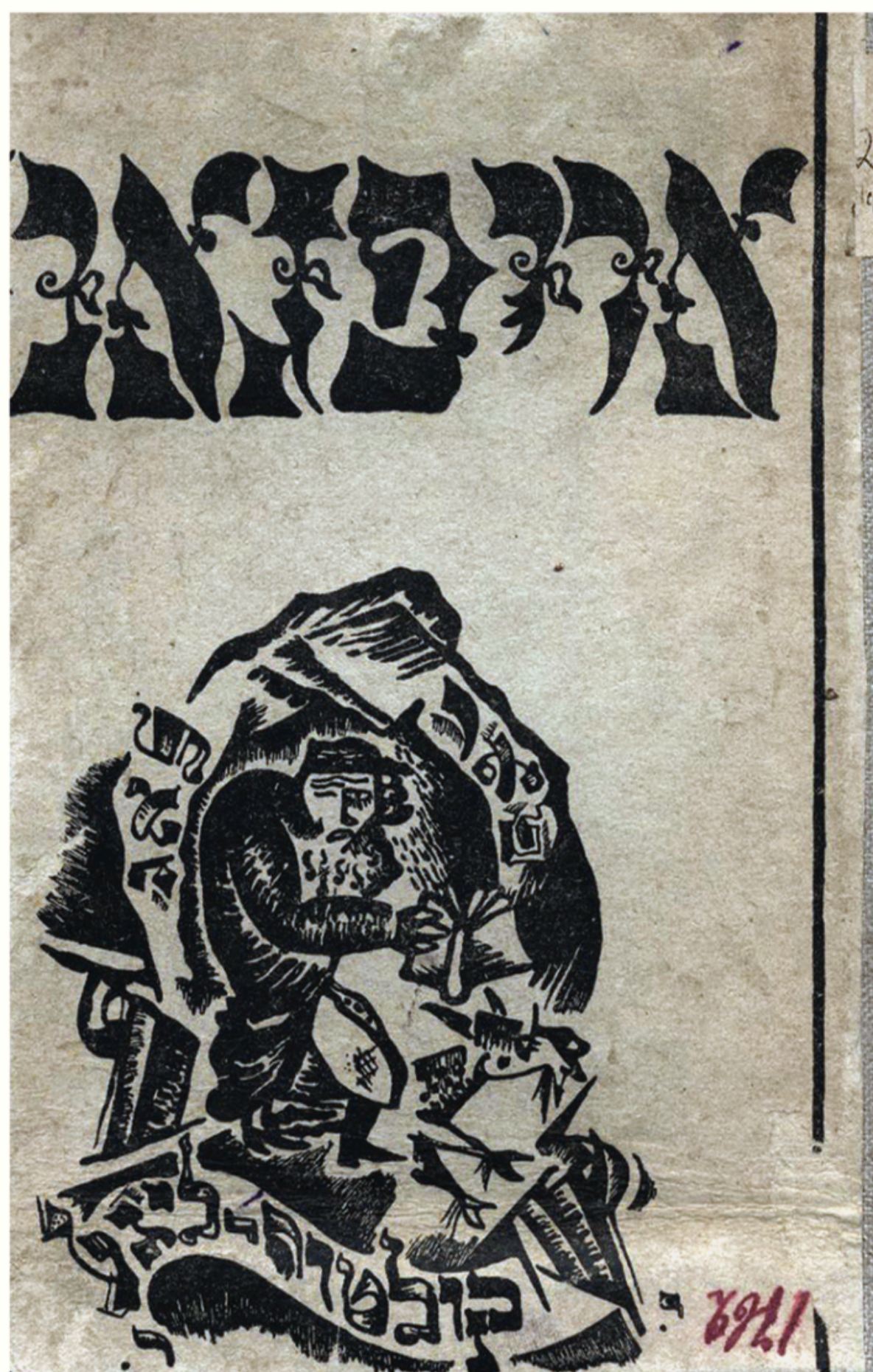

ЗАПИСНИК МАРКА ЕПШТЕЙНА ЗА 1930-ТІ РР.
ЦДАМЛМ, Ф.436, ОП.1, СПР.12.

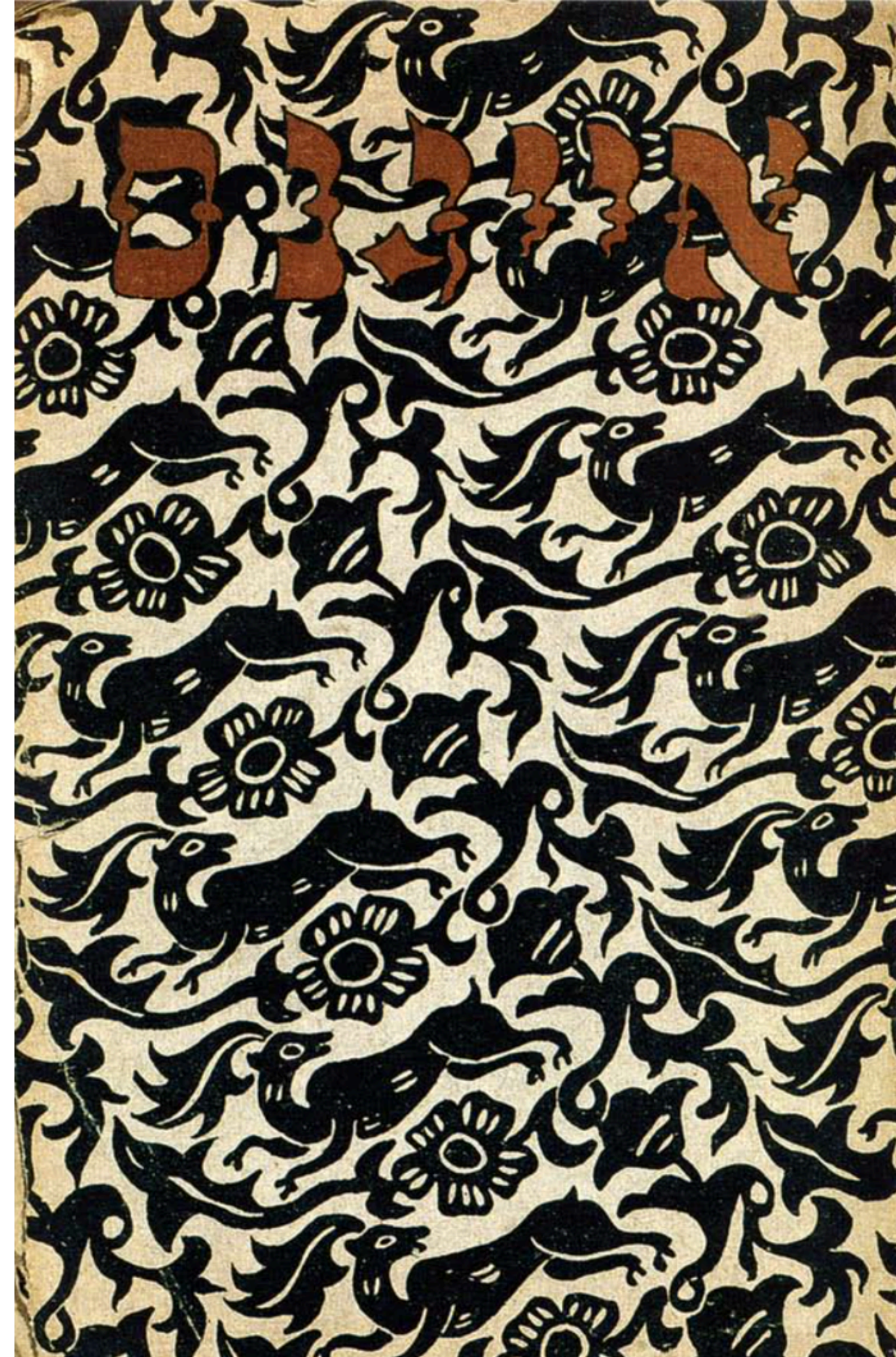

НИССОН ШИФРИН. ФОТО 1917 РОКУ.
ЦДАМЛМ, Ф.1258, ОП. 1, СПР.6.

ІР НБУВ: ОБКЛАДИНКА ДО АЛЬМАНАХУ «ОУҒҒАН». ДИЗАЙН ІССАХАР-БЕР РИБАКА. ВИДАВНИЦТВО «КУЛЬТУР-ЛІГА», КИЇВ, 1919

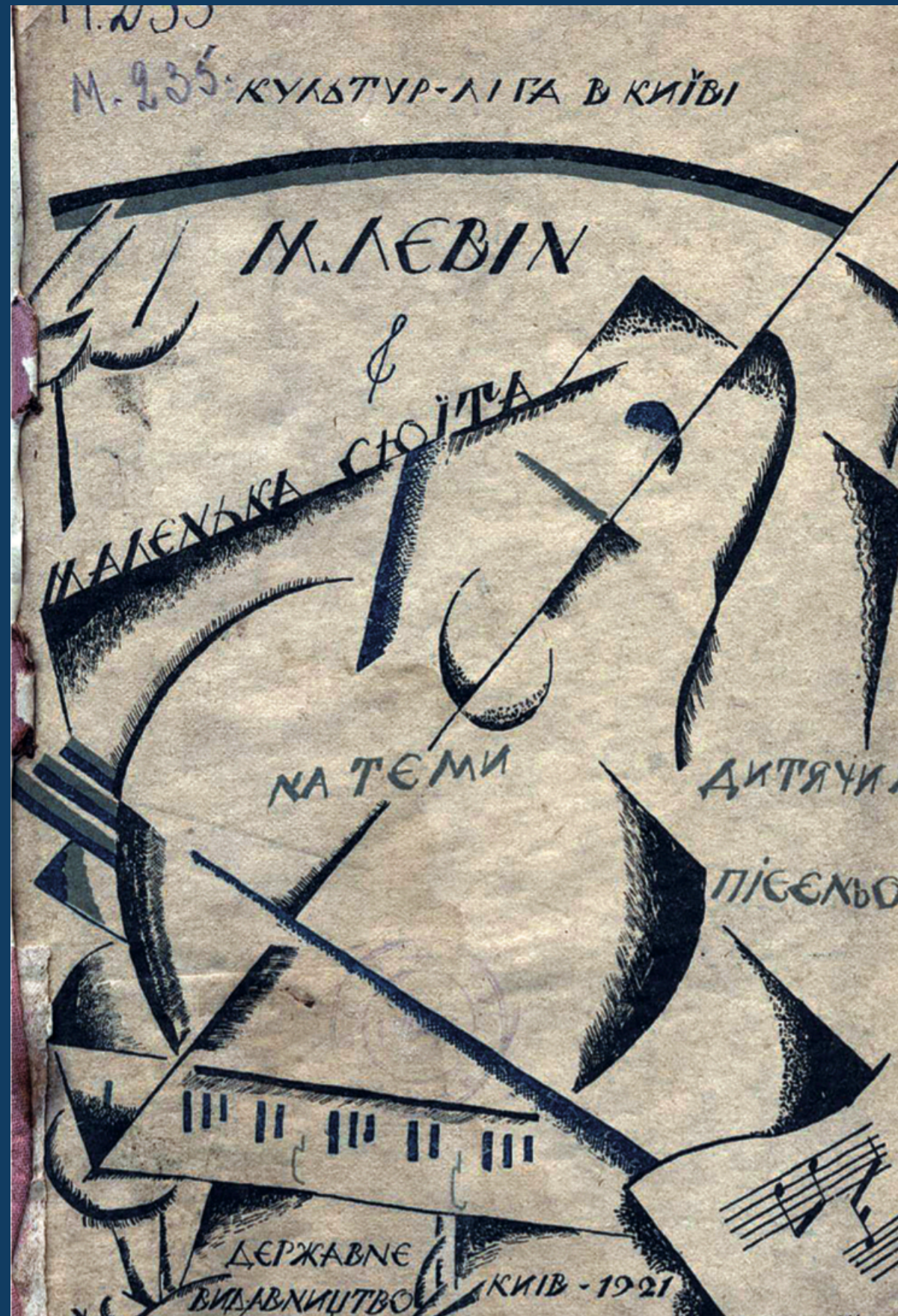

ІР НБУВ: ОБКЛАДИНКА ДО АЛЬМАНАХУ «ЕУҒНС».ДИЗАЙН ІССАХАР-БЕР РИБАКА. ВИДАВНИЦТВО «КУЛЬТУР-ЛІГА», КИЇВ, 1919.

ІР НБУВ: ОБКЛАДИНКА ТА ІЛЮСТРАЦІЇ ЙОСИФА ЧАЙКОВА ДО АЛЬМАНАХУ «BAGINEN». КИЇВ, КУЛЬТУР-ЛІГА, 1919.

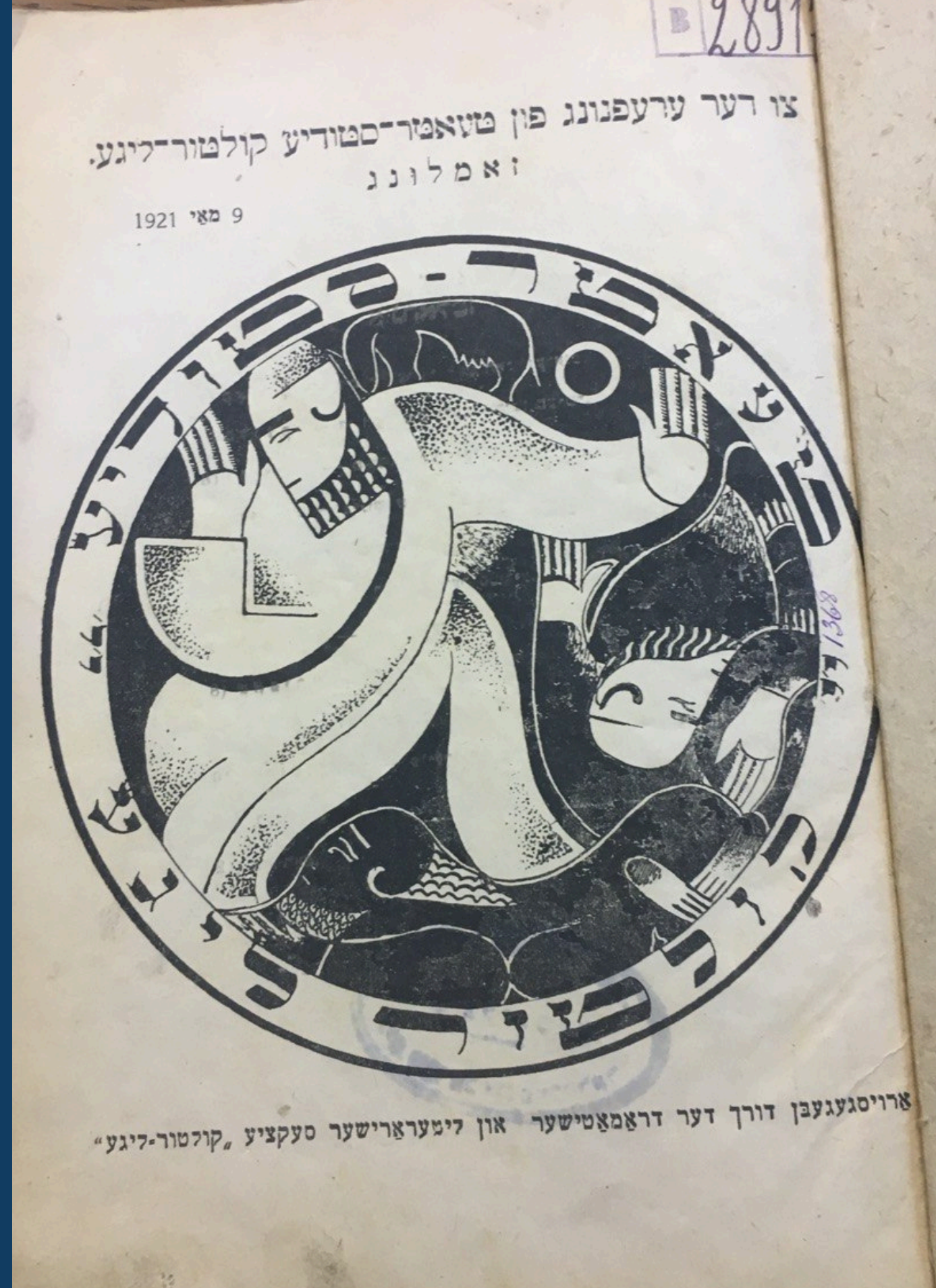

ОБКЛАДИНКА КНИГИ М.
ЛЕВІНА «МАЛЕНЬКА СЮІТА НА
ТЕМИ ДИТЯЧИХ ПІСЕНЬ».
ДИЗАЙН НІССОНА ШИФРІНА.
КУЛЬТУР-ЛІГА, КИЇВ, 1921

IP НБУВ: ОБКЛАДИНКА ДО ЖУРНАЛУ «SHUL UN LEVN», ДИЗАЙН ЙОСИФА ЧАЙКОВА. ВИДАВНИЦТВО «КУЛЬТУР-ЛІГА», КИЇВ, 1918.

IP НБУВ: Збірка театральної студії Культур-Ліги. Видавництво «Культур-Ліга», Київ, 1921.

א. ספיוואק

1/5.88

יידישע שפראך

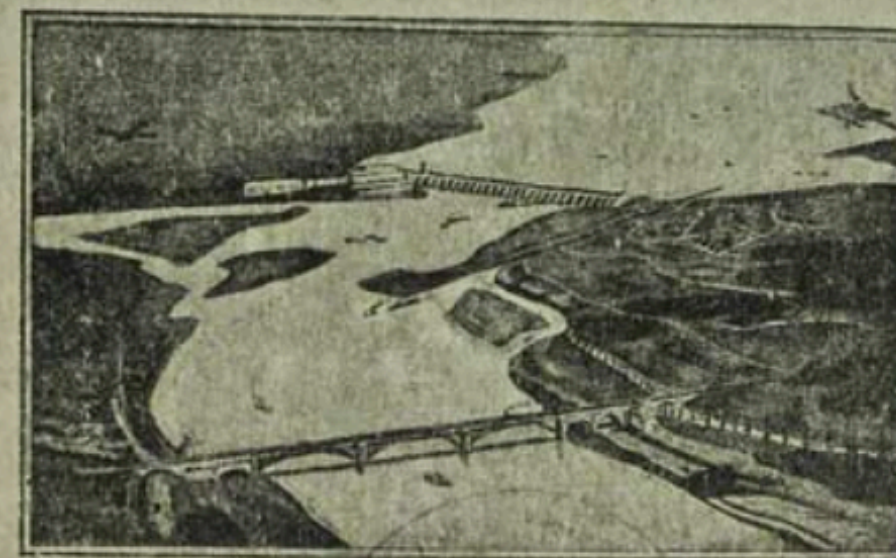

קאאפעראטיווער פארלאג
"קולטור-ליגע"
קיעוו — 1925

וו. קיסטיאקאווסקי

168e

געאָגראַפיע אוקראַינע

קאאָרעאטיווער פארלאג "קולטור-ליגע"
קיעוו — 1928

Ель Співак. Підручник для вивчення мови їдиш.
Кооперативне видавництво «Культур-Ліга», Київ,
1925

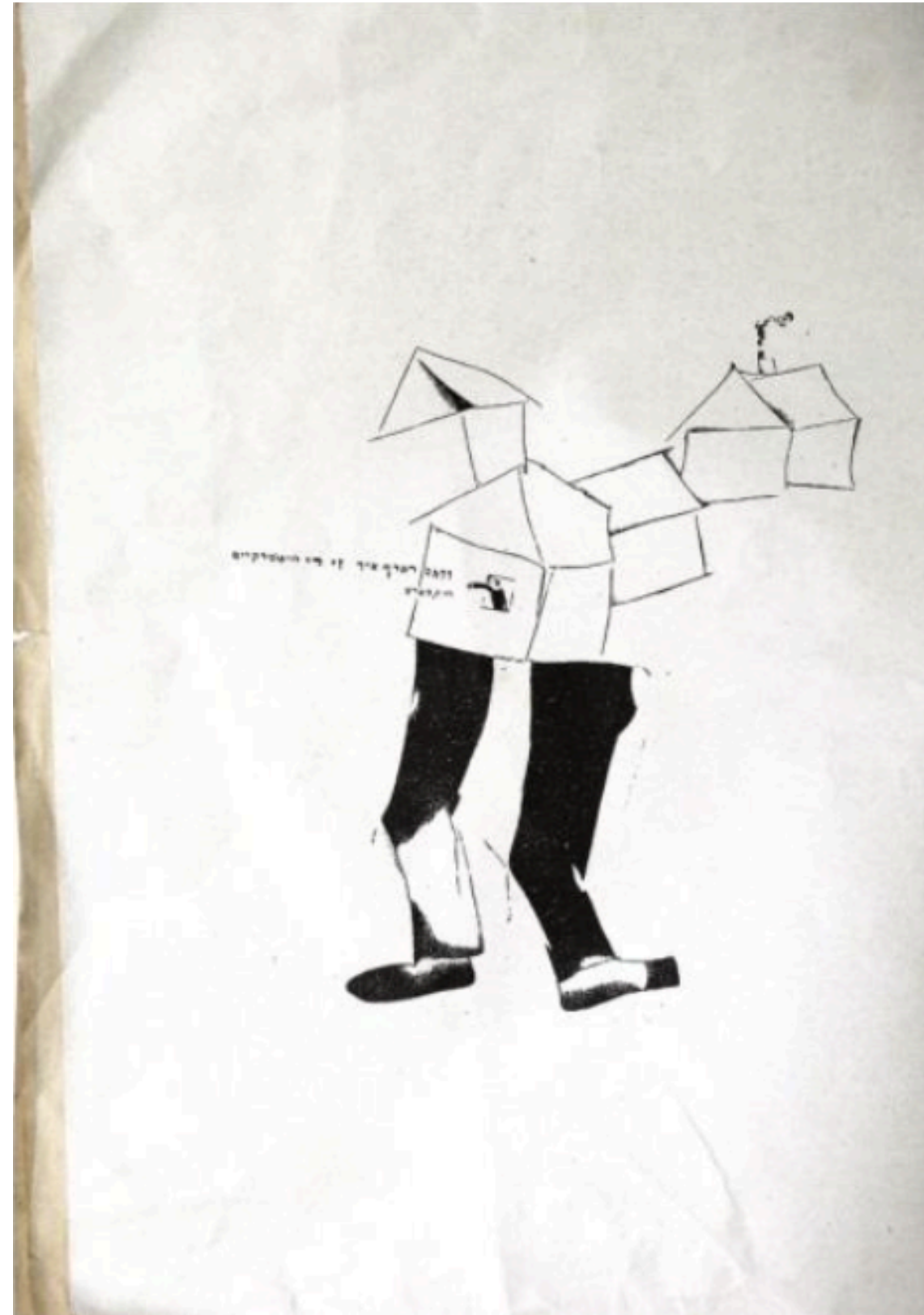
Віктор Кістяковський. Географія України.
Кооперативне видавництво «Культур-Ліга», Київ,
1928

ВИДАННЯ ІЗ СЕРІЇ «ПІОНЕРСЬКА ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА». ВОЛОДИМИР
ВИННИЧЕНКО «БАБУСИН ПОДАРУНОК», КООПЕРАТИВНЕ
ВИДАВНИЦТВО «КУЛЬТУР-ЛІГА», КИЇВ, 1927

ВИДАННЯ ІЗ СЕРІЇ «ЗАГАЛЬНА БІБЛІОТЕКА»: МИХАЙЛО КОЦЮБІНСЬКИЙ
«ОПОВІДАННЯ», КООПЕРАТИВНЕ ВИДАВНИЦТВО «КУЛЬТУР-ЛІГА», КИЇВ,
1928

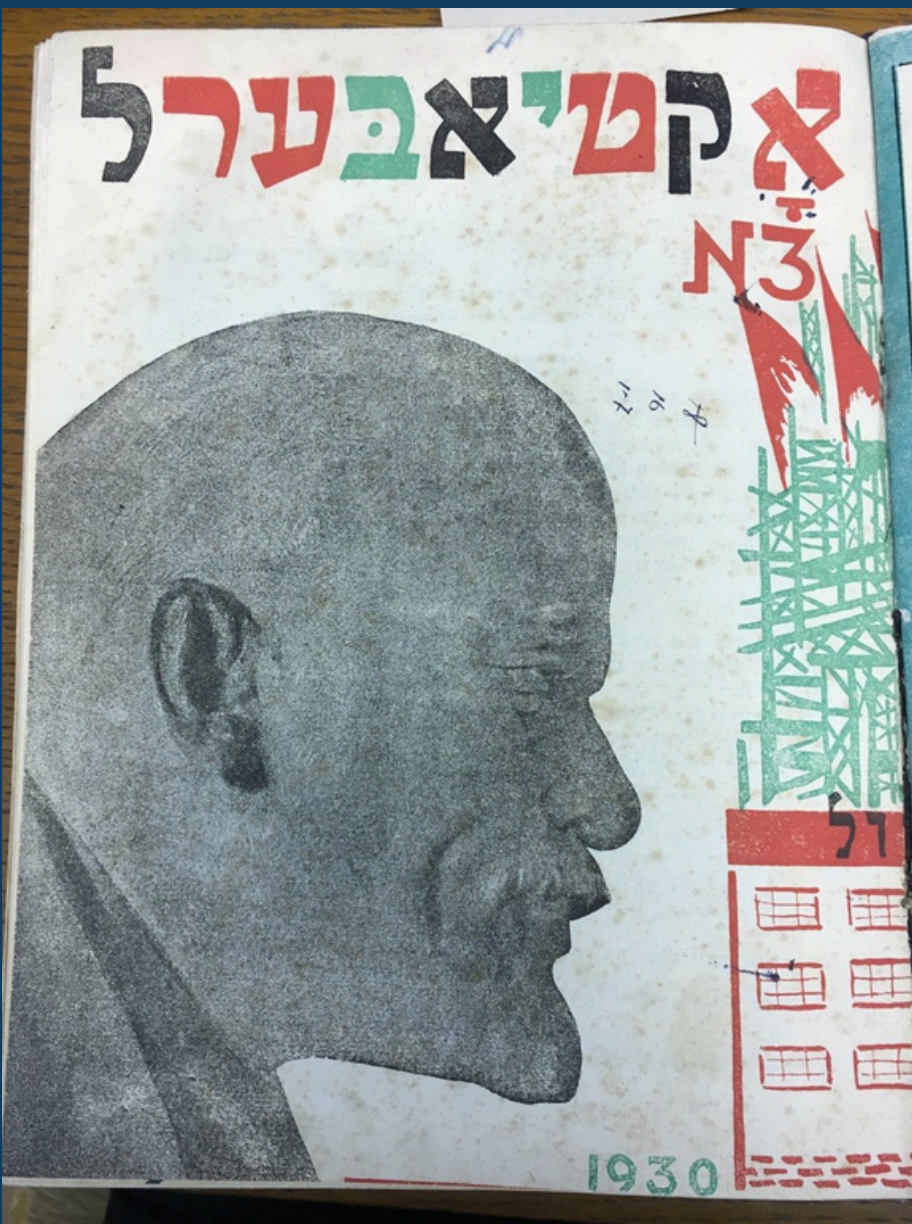

Обкладинка та ілюстрації Марка Шагала до збірки віршів Давида Гофштейна «Тройер». Кооперативне видавництво «Культур-Ліга», Київ, 1922

Обкладинка до часопису «Freud». Дизайн обкладинки Марка Епштейна. Кооперативне видавництво «Культур-Ліга», Київ, 1924

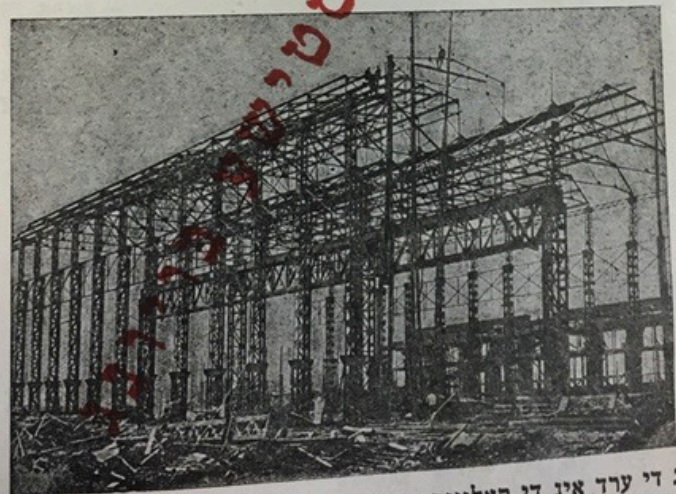
Обкладинки дитячого ілюстрованого часопису «Oktyaber!» за 1930-ті рр.. Дизайн Сари Шор та Марка Епштейна. Кооперативне видавництво «Культур-Ліга», Київ.

דניע
פער
בוי

אפן טיכ דניעפער בויט מען א גרויסע דאמבע — א מינ וואנט. די וואנט וועט פארצוימען און אופהייבן דאָס וואסער אין טיכ.
דאָס וואסער וועט מיטן קויעל פונעם שטראָם באוועגן מעכטיקע מאשינעס, וואָס וועלן אויסארבעטן עלעקטריע.
מיטן קויעל פון דער עלעקטריע וועלן אַרבעטן אסאך פאבריקן און זאוואָדן אפ צענדליקער טילאָמעטער ארומ און ארומ די סטאנציע וועט געבן שײַן פאר אלע דערפער און שטעט אין דער געגנט.
אינ א יאָר ארומ וועט דער דניעפערבוי זײַן פארטיק.

טראק
טער
בוי

אפ צעאקערן די ערד אין די קאלווירטן און ראטווירטן אין אונדזער לאנד דארטן מיר האָבן טויזנטער און טויזנטער טראקטערס.
מיר בויען גרויסע טראקטער-זאוואָדן. איינער איז שוין פארטיק. די איבעריקע וועלן זײַן אויסגעבויט אין די נאָענטסטע יאָרן.

ערשטער מיין

יאָנטעוו ליבסטער,
יאָנטעוו העלסטער,
מער פאר אדע
דו געפעלסט מיר.

גרינע ביימער,
פאָנען רויטע,
לידער, פויקן
און טרומייטן,

אלצ איז ליב מיר,
אלצ איז טייער —
ערשטן מיין
מיט פרייד איך פייער.

לענינס וואוּדנאָליי

א מאוואָזליי
פון האָלץ,
א מאוואָזליי
פון שטיין —
שטאנען
דעם שטיין
ווייל און און
דיין געפיינ
ווייל אין אים
דו אליין

און פאר אים
דיי נאָך היי
פאָלק נאָך פאָלק
פאָלק נאָך פאָלק
וועלן מיר גיין
ווייל אין אים —
דיין געפיינ

איבער לאנד,
איבער וועלט
ווייזט דיין האנט
און באפעלט,
און דיין שטימ
איבער ערד
איז דורדערט!

ДИТЯЧИЙ ІЛЮСТРОВАНІЙ ЧАСОПИС «ОКТУАВЕРІ» ЗА 1930-ТІ РР.. ДИЗАЙН САРИ ШОР ТА МАРКА ЕПШТЕЙНА. КООПЕРАТИВНЕ ВИДАВНИЦТВО «КУЛЬТУР-ЛІГА», КИЇВ.